

**Катерина Волошина,
Л. В. Ленчук,
Н. В. Гут,
Уманський навчально-виховний комплекс
“Загальноосвітня школа-інтернат
I-II ступенів імені Ю. О. Гагаріна –
педагогічний ліцей”**

СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТИРЕ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Стрімке зростання кількості візуальної інформації в сучасній комунікації викликає великий інтерес до невербальних засобів, які супроводжують писемне мовлення, зокрема до графічного оформлення текстів. Пунктуаційні знаки членують абзац на речення, речення – на складові частини, сигналізуючи про загальний характер цього речення та розкриваючи не лише логічний, але й емоційно-експресивний зміст. У сучасних теоретичних працях питанню пунктуації приділяється небагато уваги, вона стає об’єктом вивчення, коли мова йдеться про помилки орфографії. Але графіка виконує естетичну, символічну та емотивну роль, тож, цілком слушною є думка про те, що пунктуація в художньому тексті – це свого роду симфонія, в якій графічні знаки позначені поліфункціональністю [5, 192].

Пунктуацію, як важливий чинник створення та інтерпретації тексту художнього твору досліджували Т. О. Анохіна, Н. С. Валгіна, Г. Г. Крючков, О. А. Мельничук та інші. На їхню думку, пунктуація, будучи особливою системою, являє собою тонкий інструмент в руках автора художнього тексту. Пунктуаційні знаки є допоміжними елементами, які не просто служать для синтаксичної та семантичної організації письмового тексту, але через їх вміле використання проявляється присутність автора.

Мета цієї статті – на прикладі твору Вінстона Грума “Форест Гамп” (“Forrest Gump”) показати стилістичний потенціал функціонування тире у сучасному англomовному художньому тексті.

Пунктуаційні знаки виконують у тексті дві основні функції: смислову і експресивну. Очевидно, що вони самі по собі не можуть створювати виразність. Кожен пунктуаційний знак може стати

виразним, якщо він використаний мотивовано, “з розумінням його основного значення і вмінням бачити його якісний потенціал” [1, 2].

У сучасній художній літературі все більше зустрічаються твори, в яких домінує певний пунктуаційний знак. Висока частотність вживання того чи того знаку трактується не як помилка, а як особливість даного художнього тексту або індивідуальний стиль певного автора.

Роман Вінстона Грума “Форест Гамп” (“Forrest Gump”) [4] характеризується тим, що містить 358 тире з-поміж 296 тисяч друкованих знаків (0,12%). Тож, індивідуальність у застосуванні цього знаку пунктуації виявляється і в розширенні меж його вживання, і в посиленні його функціональних властивостей.

Тире в англійській мові може бути подвійне, подовжене, звичайне, вкорочене: знаходитися на початку, наприкінці речення та бути силенціальним знаком у межах репліки [1, 96]. Сама лексема *dash* (тире) походить від дієслова *to dash* (кидатися, мчати, нестися; ринутися), чим і пояснюється основна функція тире в англійському реченні – передавати не так власне синтаксичні, як, переважно, смислові та експресивні відношення між компонентами висловлювання.

У досліджуваному тексті граматицізований характер тире корелює з функцією уточнення чи роз’яснення, автор графічно виділяє інформацію, на яку потрібно звернути увагу читача: *A wile later, he come in the locker room with these plays drawn on a piece of paper — three of them — an say for me to memorize them best I can; We was put on a bus — they was five or six of us from this area who won the prize — an we was trucked up there; “Coud I see him — I mean, jus for a minute or two?” I axed.*

Часто В. Грум за допомогою тире не лише уточнює чи роз’яснює, але й вводить додаткову інформацію у речення, що створює ефект спонтанності: *And this gone on for a week or two, an I was sayin nothin, but finally I says — I can't hardly believe I said it even now — but I says, “I ain't no Dumbo,” an the guy jus looked at me an starts laughin.* Тире акцентує увагу читача, надає важливості тій

інформації, яку воно виділяє: *People laugh, lose patience, treat you shabby. Now they says folks sposed to be kind to the afflicted, but let me tell you — it ain't always that way*, або за допомогою тире вводить узагальнююче речення, підсумок: *So whatever else ole General Forrest done, startin up that Klan thing was not a good idea — any idiot could tell you that*. Так, у художньому тексті тире може замінити дужки для виділення поширеної групи вставних слів (або вставного речення), що стоїть у середині речення: *Honest Ivan still be hoverin with the piece an my heart is beatin like a drum, an all of a sudden he look straight at me — an I don't know what happened, I guess I was so excited an all — but suddenly I cut a humongus baked-bean fart that sound like somebody is rippin a bedsheet in haf!*

Досліджуваний графічний знак додає тексту виразності та експресивності, сприяє адекватній передачі автором інформації для читача. Воно часто вживається автором, щоб показати ефект мовчання, яке має за акустичний код паузу, а за оптичний код – знаки пунктуації [2, 98]. У творі “Форест Гамп” тире використовується автором швидше для передачі короткотривалої паузи, ніж мовчання: *“Mister Gump, you ought to think about gettin into the creative writing department — how did you think this up?”* Цей знак пунктуації виступає як стилістичний засіб творення синтаксичної експресії, посилення мовної емпізи.

У власному творі Вінстон Грум часто замінює кому чи знак оклику на тире, коли йдеться про звертання до героїв твору. Така ситуація є характерним для драматургії ХХ ст., де тире виходить за рамки знака, який виконує функції сегментування всередині речення, а частіше роз’єднує кілька речень [3, 5]. У прозовому творі цей розділовий знак виконує ще одну функцію – примушує інтонаційно приготуватися до сприймання інформації, яка йде безпосередньо за звертанням. Наприклад: *He cussin me, she cussin me an tryin to git her dress pulled up an down, an finally Jenny say, “Oh Forrest — how could you!” an walk off; “<...> But it is up to you, boy — so go out there an run like a wild animal is after you.”*

Головний герой відрізняється рівнем інтелекту, а тому мислить неординарно, часто змінюючи напрямок своєї думки. Основним розділовим знаком, який дозволяє виділити в потоці окремі мовленнєві сегменти, виступає знак тире: *“It’s vulgar an disgusting — besides, what does it mean?”*

Отже, індивідуальне застосування розділових знаків пов’язано зі стилем певного автора, оскільки вони допомагають письменникові висловити певні думки, відобразити свій письменницький стиль. Авторське застосування пунктуації полягає у здійсненні ним вибору того чи того розділового знака в залежності від тактичних намірів, адже за допомогою пунктуаційних знаків читач може зрозуміти текст таким, яким його задумав автор. У творі Вінстона Грума “Форест Гамп” серед інших розділових знаків великою продуктивністю використання вирізняється одиничне тире. Таким чином автор прагне не лише передати особливості мовлення основного героя, а й посилити ефект власної присутності, передати іронію та сарказм, створити ситуацію кращої рецепції художнього твору читачами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрсова Ф. С. Экспрессивное использование пунктуации в художественном тексте (на материале французского языка) / Фекла Семеновна Андрсова // Научный журнал КубГАУ. – №70(06). – 2011. – Режим доступа : <http://ej.kubagro.ru/2011/06/pdf/57.pdf>
2. Анохіна Т.О. Засоби екстеріоризації мовчання в англійській мові // Проблеми зіставної семантики. – Київ: КНЛУ, 2005. – Вип. 7. – С. 96-99.
3. Ваврищук І. А. Пунктуаційна підсистема драматургічного тексту (на матеріалі англійської драми кінця ХІХ-ХХ ст.) : автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.02.04 “Германські мови” / І. А. Ваврищук; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 1997. – 20 с.
4. Groom W. Forrest Gump / Winston Groom. – Режим доступа : http://royallib.com/book/Groom_Winston/Forrest_Gump.html
5. Lukeman N. Dash of style: The art and mastery of punctuation / Noah Lukeman. – New York : W.W. Norton & Co., 2007. – 208 p.